

Copyright © Zadužbina Miloša Crnjanskog, Beograd
Copyright © 2021 ovog izdanja KONTRAST izdavaštvo

Za izdavača:
Vladimir Manigoda

Uredništvo:
Jelena Nidžović
Anja Marković

Lektura i korektura:
Kontrast izdavaštvo

Dizajn korica:
Dragana Nikolić

Prelom:
Anica Lapčević

Štampa:
F.U.K. d.o.o.

Tiraž:
500

Izdavač:
Kontrast, Beograd
Klaonička 2, Zemun
e-mail: jakkontrast@gmail.com
kontrastizdavastvo.com
facebook.com/KontrastIzdavastvo
www.glif.rs

MILOŠ CRNJANSKI

IZABRANE PESME

KONTRAST
Beograd, 2021.

LIRIKA ITAKE
(izbor)

PROLOG

Ja videh Troju, i videh sve.
More, i obale gde lotos zre,
i vratih se, bled i sam.
Na Itaki i ja bih da ubijam,
al kad se ne sme,
bar da zapevam
malo nove pesme.

U kući mi je pijanka, i blud,
a tužan je život na svetu, svud –
izuzev optimiste!
Ja nisam pevač prodanih prava,
ni laskalo otmenih krava.
Ja pevam tužnima:
da tuga od svega oslobodava.

Nisam patriotska tribina.
Nit marim za slavu Poetika.
Neću da preskočim Krležu, ni Ćurčina,
niti da budem narodna dika.
Sudbina mi je stara,
a stihovi malo novi.

Ali: ili nam život nešto novo nosi,
a duša nam znači jedan stepen više,
nebu, što visoko, zvezdano, miriše,
il nek i nas, i pesme, i Itaku, i sve,
đavo nosi.

1919.

HIMNA

Nemamo ničeg. Ni Boga ni gospodara.
Naš Bog je krv.

Zavejaše gore mećave snega,
Nestaše šume, brda i stene.
Ni majke, ni doma ne imadosmo,
selismo našu krv.

Nemamo ničeg.
Ni Boga ni gospodara.
Naš Bog je krv.

Rascvetaše se groblja i planine,
rasuše vetri zore po urvinama;
ni majke, ni doma, za nas nema,
ni stanka, ni dece.
Osta nam jedino krv.

Oj.
Ona je naš strašan ponos.

GROTESKA

Zidajte hram
 beo ko manastir.
Nek šeće u njemu Mesec sam
 i plače noć i mir.

A na hram dižite crnu
 sfingu naroda mog.
Nek se sve zvezde što jezde osvrnu
 za smeh čudovišta tog.

Zidajte hram
 beo ko manastir.
Nek šeće u njemu Mesec sam
 i plače noć i mir.

U hramu nad Milošem i Markom
 uokvirite zlatom na oltaru žarkom
 pečate plave i rumene,
 žute i crne i šarene.
 Pechate plave i rumene
 žute i crne i šarene,
 ljubičaste i zelene.

Pechate ustava i prava,
 zakona i statuta,
 privilegija hiljadu puta,
 obećanja i fermana,
pohvala sa svih strana,
 naroda mog:
 da vidi Bog.

Zidajte hram
 beo ko manastir.
Nek šeće u njemu Mesec sam
 i plače noć i mir.

NAŠA ELEGIJA

I boli nas.
Gračanice više nema,
šta bi nam takovska groblja?
Marko se gadi buđenja i zore,
grobovi ćute, ne zbore,
u nebo diže naš
prezriv osmeh roblja.

Nećemo ni pobeđu ni sjaj.
Da nam ponude raj,
sve zvezde sa neba skinu.
Da nas zagrlje koji nas more,
i njina zemlja sva izgore,
i kleknu pred nas u prašinu.
da nam svi ruke ljube,
i kliču i krune meću,
i opet zatrube trube,
cveće i čast i sreću.

Mi više tome ne verujemo,
nit išta na svetu poštujemo.
Ništa željno ne očekujemo,
mi ništa ne oplakujemo.
Nama je dobro.
Prokleta pobeda i oduševljenje.
Da živi mržnja smrt prezrenje.

JADRANU

Zaboravio si bijesne i grozne gusare?
I galije od Neretve, crne i krvave?
I pesme i mačeve naše duge i tmure?
I jedra i veselja, urličuća kroz bure?

Zaboravio si njine teške, mračne glave?
Haj, pogledaj, i sad, školja kad se zažare
i tresnu o nas grmljavine tvojih talasa.

Čuj, kako se ori pesma naša tvrda glasa,
neklekla nikad, nesretna, al bijesno vesela,
sa krvave obale jednoga naroda cijela.

Da nije najljepše ljubav,
već za grumen Sunca ubijati i rano umirati.

SPOMEN PRINCIPU

O Balši, i Dušanu Silnom, da umukne krik.
Vlastela, vojvode, despoti, behu sram.
Hajdučkoj krvi nek se ori cik.
Ubici dište Vidovdanski hram!

Slavi, i oklopnicima, nek umukne poj.
Despotica svetih nek nestane draž.
Gladan i krvav je narod moj.
A sjajna prošlost je laž.

A ko nas voli, nek voli kamen goli.
Nek poljubi mržnju i mrtve.
Iskopane oči, vino što se toči,
u slavu ubistva i žrtve.

O pravdi i pobedi svetoj nek umukne krik.
Ocevi i braća i sestre behu sram.
Osveti, majci našoj, nek se ori cik.
Raji, riti, dište kosovski hram.

A suncu i manastirima ugušite poj.
Kadife i svile nek nestane draž.
Jauk i groblje je narod moj.
A sjajna prošlost je laž.

Moj narod nije steg carski što se vije,
nego majka obeščašćena.
Znoj i sirotinja i mržnja što tinja
u stidu zgarišta i stena.

DITIRAMB

Stoleća te digla razapetog.
O rode blagosloven bol.
Slavu sam pevo mira svetog,
koje toči ubica ohol.

Tebe o rode jer veseo mreš,
a smrt je samo čast,
gusle ne daju da za život zreš,
za služinsku počast.

Naša je sudba urlikom mreti
oholo strašno po gorju.
Pevati, glasno razapeti,
po stenju, kršu i borju:

Da je život za sluge čast,
i nad veseo gnjili svet
vitlati sebe smrti u počast,
kao steg krvav i svet.

Steg dičan buna i ubica.
O rode ti si izabranik njen.
Klekneš li životu ponizna lica
nisam više tvoj sin.

ZDRAVICA

Zdravo, svete, blede ko zimski dan
u strahu.

Još je veseo narod jedan
u krvi, pepelu i prahu.

Vijaj oblake proletne, rumene,
pitaj ih za raj.
Ne treba nam žena kad cveta, ni kad vene.
Ne bacamo decu u zvezdan beskraj.

Za naša srca ništa nije dosta.
Za naša srca ništa ne osta.
Dok jedan od nas na zemlji diše:
da ni jedan vrt ne zamiriše.

Da živi groblje!
Jedino lepo, čisto i verno.
Da živi kamen i ruševine!
Prokleto što cveta u visine.

Mi smo za smrt!

TRAG

Želim:

da posle snova
ne ostane trag moj na tvom telu.

Da poneseš od mene samo
tugu i svilu belu
i miris blag...

puteva zasutih lišćem svelim
sa jablanova.

SERENATA

Čuj, plače Mesec mlad i žut.
Slušaj me, draga, poslednji put.

Umreću, pa kad se zaželiš mene,
ne viči ime moje u smiraj dana.
Slušaj vetar sa lišća svelog, žutog.

Pevaće ti: da sam ja ljubio jesen,
a ne tvoje strasti, ni članke tvoje gole,
no stisak granja rumenog uvenulog.

A kad te za mnom srce zaboli:
zagrli i ljubi granu što vene.
Ah, niko nema časti ni strasti,
ni plamena dosta da mene voli:

No samo jablanovi viti
i borovi pusti ponositi.
No samo jablanovi viti
i borovi pusti ponositi.

POTKAMIEN, U GALICIJI, 1915.

PORTRE

Duša ti je raskidana, čista, bolna,
bleda kao lica ruskih nihilistkinja.
Pogled ti je gorak i svet, ko u madona,
u kapelama gde kandilo jedva tinja.

Ozbiljna si i tužna i poštena.
Kad tio sviraš Betovena
čelo ti je puno teških bora,
kao da si muško, što se svud potuco,
sa Hristom, Mefistom i sa Don Huanom,
u životu veselom i tužno nasmejanom.
Kao prosjak sa barikada puco,
i ko Cezar dolazio sa mora.

Al čim se zaljubiš...
članci tvoji i grudi malene
i kolena tvrda ko krune od srebra,
i blede usne što brzo zarumene,
i sjajna laka rebra
čine te markizom...

U strasti očiju plavih,
i žilica jako ljubičastih,
i grudi ko cvetovi što venu,
cvetovi beli prvi...

Markizom, što bleđa od uživanja
bezbožna, ironična kad se zora javi
odlazi ispod grana.

I ostavlja draganu za uspomenu
dve tri kapi ljubičaste krvi.

PUTNIK

Idem slobodno,
niko mi nije odneo
da ljubim tužnu moć.
Raširim ruke, ali ne u zore
nego u more i noć.

Osmehom ulazim, stigo ma kud,
u tužne i bolne jave.
Kad volim meni i gresi svud
nebesa pletu,
oko radosno pognute glave.

Ostavljam bolnim osmehom san,
da prođe i ode i mre.
Ljubav je put beskrajan
na kom je dozvoljeno sve.

Ne žalim ni tebe ni sebe ja,
i smešim se na daljine.
Umor mi samo u očima sja,
i sve što ištem od tebe
to je: časak-dva
tišine, tišine.